

УДК 343.451 (477)

Дмитро Юрійович Кондратов,
кандидат юридичних наук, доцент
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, Харків)

ТАЄМНИЦЯ КОРЕСПОНДЕНЦІЇ ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 163 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У статті розглянуто основні теоретичні позиції з питання щодо предмета злочину, виділено основні ознаки таємниці та надано їй загальноправового визначення. Автор аналізує основні характеристики таємниці кореспонденції та пропонує розуміння даного виду таємниці як предмета злочину, передбаченого ст. 163 КК України.

Ключові слова: предмет злочину, конфіденційна інформація, таємниця, особиста таємниця, таємниця кореспонденції.

Вивчення предмета злочину сприяє більш глибокому і правильному з'ясуванню сутності об'єкта злочину, його конкретизації. Багато кримінально-правових норм сконструйовано таким чином, що об'єкт кримінально-правової охорони у них не названий. У таких випадках його з'ясуванню сприяє вказівка на предмет злочину.

Метою запропонованої статті є спроба виокремити основні характеристики таємниці кореспонденції та запропонувати розуміння даного виду таємниці як предмета злочину, передбаченого ст. 163 КК України.

© Д. Ю. Кондратов, 2015

Хоча у науці кримінального права вивченню предмета злочину за звичай приділялася належна увага, разом з тим, цю проблему визнають однією з найбільш суперечливих та маловивчених. Найбільш вдалі на сьогодні критерії відмежування предмета як структурного елемента суспільних відносин від предмета злочину і предмета злочинного впливу запропоновані В. Я. Тацієм, точку зору якого поділяє більшість вчених [1, с. 32–45]. Щодо самого визначення предмета злочину досі тривають наукові дискусії.

Так, О. М. Трайнін вважав, що «предмет злочину – це ті речі, у зв'язку з якими чи з приводу яких здійснюється злочин, але на відміну від об'єкта злочину предмету не заподіюється шкода» [2, с. 178–179]. Трохи пізніше, М. І. Загородніков стверджував, що предметами злочину необхідно вважати ті речі матеріального світу, впливаючи на які суб'єкт завдає шкоду об'єкту злочину [3, с. 56–58].

У свою чергу, М. І. Панов вважає, що предмет злочину – це предмети, речі матеріального світу, що виступають матеріальною формою вираження (субстратом) суспільних відносин або необхідною умовою, передумовою чи свідченням існування і нормального функціонування суспільних відносин, охоронюваних кримінальним законом від злочинних посягань [4, с. 72].

Таким чином, більшість науковців як у радянський період, так і до сьогодні предметом злочину вважають будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діях особи ознак конкретного складу злочину. Проте, останні наукові дослідження свідчать про тенденцію до розширення тлумачення предмета, що зумовлено появою у складах злочинів нових самостійних ознак, зокрема електричної і теплової енергії, інформації тощо. Так, О. Е. Радутний запропонував визнати предметом злочину також «інші явища об'єктивного світу (інформацію, енергію тощо), з певними властивостями яких кримінальний закон пов'язує наявність у діянні особи ознак складу конкретного злочину» [5, с. 5–6]. Далі, у спеціальному науковому дослідженні предмета злочину, проведеному Є. В. Лашуком, обґрунтовується необхідність «розширення меж поняття матеріальності предмета злочину», які визначаються як «можливість сприйняття людиною тих чи інших матеріальних утворень (матеріальних цінностей) за допомогою органів чуття або фіксування їх спеціальними технічними засобами». У контексті такого підходу автор визнає можливим визнати предметом злочину, зокрема, інформацію, електричну, теплову та інші види енергії, в окремих випадках – органи, тканини, кров людини [6, с. 4].

С. О. Орлов, у свою чергу, зазначає, що «визнання інформації (у тому числі комп'ютерної) предметом злочину є необхідністю сьогодення, умовою правильної кваліфікації та визначення сутності злочинів, у яких вона фігурує». Далі він доходить висновку, що «предметом злочину можуть бути не тільки речі (матеріальне), але й інформація – нематеріальне явище об'єктивного світу. Та в реальному бутті інформація завжди пов'язана з якимось носієм» [7, с. 81, 84]. Такої точки зору дотримуються й інші сучасні дослідники кримінального права, зокрема М. В. Анчукова, О. П. Горпинюк, О. С. Самойлова [8, с. 583; 9, с. 233; 10, с. 187].

Отже, із визначень предмета злочину, які існують в науці кримінального права, можна виділити наступні ознаки предмета злочину: по-перше, предмет злочину – це речі матеріального світу; по-друге, предмет злочину є матеріальним приводом існування певних суспільних відносин; по-третє, предмет злочину зазнає певного злочинного впливу, по-четверте, предмет злочину прямо зазначений в законі про кримінальну відповідальність або безпосередньо впливає з тексту закону. З'ясуємо, чи притаманні вищенаведені ознаки такому предмету злочину, як інформація.

Якщо розглядати першу ознаку предмета злочину, то можна сказати, що визнання інформації річчю матеріального світу є дискусійним, тому що інформація не є річчю, що існує самостійно, вона завжди пов'язана з якимось матеріальним носієм. Суспільні відносини, які виникають в інформаційній сфері, охороняються законом про кримінальну відповідальність у зв'язку з тим, що суб'єкт, впливаючи саме на інформацію, завдає шкоду об'єкту, тому в таких злочинах матеріальний носій інформації не може бути предметом злочину [10, с. 186]. У злочинах, де інформація зазнає злочинного впливу, мова йде про її якісну характеристику, а вже потім – про її зовнішню форму, що виражається в матеріальному носії. Якщо ж матеріальний носій інформації є матеріальним приводом існування інших суспільних відносин, наприклад суспільних відносин власності, то в такому разі ці злочини потребують додаткової кваліфікації за відповідною статтею Особливої частини КК України.

Розглядаючи другу ознаку предмета злочину, можна зазначити, що інформація характеризується своїм змістом, об'ємом, кількістю, правдивістю, вірогідністю, повнотою, точністю, надійністю. Саме ці ознаки визначають певну цінність інформації для окремих суб'єктів інформаційних відносин. Згідно зі ст. 39 Закону України «Про інформацію» інформація може бути об'єктом товарних відносин, тому її можна визнати матеріальним приводом існування інформаційних суспільних відносин [11].

Інформація відповідає і третій ознаці предмета злочину, тому що на інформацію, як і на інші предмети злочину, спрямовано злочинний вплив, такий як незаконне порушення її конфіденційності, збирання, зберігання, передача, розголошення, використання тощо. Також предметом злочинів, які посягають на інформаційні відносини, може бути визнана не будь-яка інформація, а лише та, яка прямо вказана в законі про кримінальну відповідальність, що відповідає четвертій ознаці предмета злочину.

Таким чином, на нашу думку, можна погодитися з точкою зору тих науковців, які стверджують, що предметом злочину слід вважати не тільки речі матеріального світу, а і певні об'єктивно існуючі явища, зокрема й інформацію. Більше того, вважаємо правильним визнавати конфіденційну інформацію особистого характеру, що вже передана чи лише передається засобами зв'язку або через комп'ютер, не лише предметом суспільних відносин (структурним елементом об'єкта злочину), а й предметом злочину як самостійну обов'язкову ознаку передбаченого ст. 163 КК України складу злочину, оскільки саме з цією інформацією пов'язано вчинення протиправних діянь, що зазначені у статті.

Зазначена інформація також виступає змістом або об'єктом самого права на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, проте у даний час в українському законодавстві відсутнє як загальноправове поняття таємниці, так і поняття таємниці кореспонденції зокрема. Прикладом може бути Закон України «Про інформацію». Так, згідно зі ст. 30 цього Закону інформація з обмеженим доступом за своїм правовим режимом поділяється на таємну і конфіденційну. Даний Закон визначає, що є конфіденційною інформацією, а також яка інформація належить до таємної (ст. 30), проте загальноправове поняття таємниці в ньому відсутнє [11]. Так й інші правові акти України, зокрема і закон про кримінальну відповідальність, використовуючи термін «таємниця», не розкривають його змісту. Крім того, в існуючій науково-правовій літературі при визначенні окремих видів таємниць є різні спірні, а часом суперечливі точки зору.

Так, на думку Л. О. Красавчикової, під таємницею необхідно розуміти «певну інформацію про дії (стан та інші обставини) певної особи (громадянина, організації, держави), що не підлягає розголошенню» [12, с. 119]. У наведеному визначенні автор наводить низку ознак, що характеризують таємницю. По-перше, таємниця – це насамперед інформація; по-друге, інформація про дії особи; по-третє, ця інформація не підлягає розголошенню.

І. В. Смолькова, у свою чергу, пропонує наступне поняття таємниці: «... зі змістовної сторони таємниця може бути визначена як особливим

чином охоронюваний законом блок секретної або конфіденційної інформації (відомостей) відомої або довіреної вузькому колу суб'єктів через виконання службових, професійних та інших обов'язків або окремих доручень, розголошення яких може тягти юридичну відповідальність» [13, с. 36].

На думку ще одного російського науковця В. А. Мазурова, таке визначення найбільш повно розкриває зміст правового поняття таємниці. Дослідник вважає, що це поняття вимагає доповнення. У ньому не конкретизований «блок секретної або конфіденційної інформації», не визначено, в чому полягає суспільна небезпечність розголошення цієї інформації. І нарешті, не зазначено, що юридична відповідальність настає не тільки за розголошення таємниці, але й за саме її порушення [14, с. 11]. Тому В. А. Мазуров пропонує наступне розуміння таємниці: «таємниця – це конфіденційні та секретні відомості, що охороняються законом, у сфері приватного життя громадян, підприємницькій, фінансовій, політичній, економічній, військовій та інших сферах, відомі або довірені певному колу осіб через їх професійні, службові або інші обов'язки, незаконне отримання, використання, розголошення яких заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди правам і законним інтересам громадян, суспільства, держави і тягне за собою відповідальність винних осіб відповідно до чинного законодавства» [14, с. 27].

Н. В. Устименко як представник української юридичної науки таємницею вважає «певні відомості, розголошення (передача, витік) яких може спричинити шкоду інтересам її володаря» [15, с. 72]. Крім того, наголошується той факт, що поняття «таємниця» може охоплювати різноманітні аспекти життя людини. Проте об'єднуючим для них є те, що у кожному конкретному випадку мова йде про інформацію конфіденційного характеру, доступ до якої можливий за згодою її власника (володаря) або ж відповідно до розпоряджень закону, але в чітко визначених випадках.

У різних галузях українського законодавства виділяються ті або інші ознаки, що характеризують окремі види таємниць. Виходячи з аналізу та узагальнення цих норм, а також аналізу вищенаведених понять таємниці в російській та вітчизняній науковій літературі, спробуємо виділити основні ознаки таємниці.

По-перше, таємниця – це, насамперед, відомості (інформація), які можуть бути відображені в матеріалізованій (різні документи, схеми, карти, листи, символи і т. д.) і нематеріалізованій формі (образи, усна інформація та ін.).

По-друге, ці відомості повинні бути відомі або довірені вузькому колу осіб. Підставою цієї обізнаності може бути професійна або службо-

ва діяльність, сімейно-шлюбні відносини, здійснення певного доручення та інші підстави.

По-третє, вільний доступ до цих відомостей (інформації) обмежений розпорядженнями законодавства. Саме тому ці відомості не підлягають вільному обігу та розголошенню, тобто є конфіденційними.

По-четверте, розголошення відомостей (інформації), що становлять таємницю, яка охороняється законом, може спричинити настання негативних наслідків (матеріальної або моральної шкоди її власнику, володарю, користувачу або іншій особі). Крім того, на особах, яким довірена дана інформація, що не підлягає розголошенню, лежить правовий обов'язок її зберігати.

По-п'яте, за розголошення цих відомостей або за сам факт порушення недоторканності таких відомостей (внаслідок несанкціонованого доступу до останніх) законодавством встановлюється юридична відповідальність, зокрема й кримінальна.

Враховуючи вищенаведені ознаки, таємницю можна визначити як інформацію конфіденційного характеру, довірену вузькому колу осіб, порушення або розголошення якої може спричинити шкоду інтересам її власника (володаря), внаслідок чого доступ до неї обмежений або заборонений відповідно до положень законодавства України, і за несанкціоноване порушення конфіденційності якої встановлена кримінальна відповідальність.

Розглянувши основні ознаки таємниці як загальноправового поняття, спробуємо виділити основні характеристики таємниці кореспонденції та запропонувати розуміння такого виду таємниці як предмета злочину, передбаченого ст. 163 КК України.

По-перше, відомості (інформація), що становлять таємницю кореспонденції, повинні мати особистий характер, тобто містити особисту таємницю людини, оскільки дана таємниця є складовою частиною приватного життя будь-якої особи. З цієї позицією погоджується і більшість науковців [16, с. 296; 17, с. 423; 18, с. 520; 19, с. 139].

Під приватним життям необхідно розуміти сферу життєдіяльності окремої особи, яка включає в себе зв'язки особи з іншими людьми, її приватні справи, сімейні стосунки тощо, тобто все, що пов'язане з її способом життя і не має публічного характеру. Однак С. Я. Лихова слушно зауважує, що хоча окремі автори і вважають таємницю спілкування через засоби зв'язку однією з основних гарантій права на недоторканність приватного життя, але не можна обмежувати право на таємницю кореспонденції тільки приватною та сімейною таємницею [16, с. 295]. Крім того, для поширення режиму таємниці зовсім не обов'язково, щоб дана кореспонденція містила інформацію про обставини особистого

життя фізичної особи. З цього приводу І. Л. Петрухін зазначав, що не будь-яка особиста таємниця є таємницею приватного життя. Особисті таємниці, але не таємниці приватного життя, нерідко містяться в поштово-телеграфній кореспонденції (про приватне життя в ній може взагалі не йтися) [20, с. 16].

У загальному сенсі інформацією, що містить особисту таємницю людини, слід вважати інформацію будь-якого змісту, головне, щоб адресат або джерело цієї інформації не бажали довіряти її стороннім особам. Зокрема, під відомостями, які потерпілий чи його близькі родичі бажують зберегти в таємниці, слід розуміти такі дійсні чи вигадані дані про них, їхні дії та дії, вчинені щодо них, розголошення яких із будь-яких міркувань є для них небажаним. До таких відомостей, зокрема, можуть належати дані про інтимні сторони життя, захворювання, аморальні вчинки, злочинну діяльність тощо. Отже, зміст такої інформації може бути різним, у тому числі й становити будь-який інший вид таємниці, що охороняється законодавством, наприклад лікарської таємниці, таємниці усиновлення, комерційної або банківської таємниці, державної таємниці тощо. З цього приводу необхідно зазначити, що клієнт довіряє пошті або телеграфу не сам зміст кореспонденції чи телефонних розмов, а лише пересилку кореспонденції (без ознайомлення з нею) або технічне забезпечення телефонних розмов (без їх прослуховування).

Тому, на нашу думку, таємницею кореспонденції також повинна вважатися і конфіденційна інформація, що міститься в кореспонденції, яка здійснюється між людьми як приватними особами, з одного боку, і юридичними особами або державними органами – з іншого. Незаконне ознайомлення з такою кореспонденцією, з телефонними розмовами, телеграфними та іншими повідомленнями необхідно розглядати як закінчений злочин, передбачений ст. 163 КК України. Їх же подальше розголошення або інші незаконні дії, за наявності для того інших необхідних підстав, можуть розглядатися, наприклад, як незаконне розголошення лікарської таємниці (ст. 145 КК), розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) (ст. 168 КК), незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК), розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК), незаконне використання інсайдерської інформації (ст. 232-1 КК), розголошення державної таємниці (ст. 328 КК), передача або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави (ст. 330 КК), розголошення відомостей військового характеру (ст. 422 КК) тощо.

По-друге, інформація, що є об'єктом таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції має конфіденційний

характер, тобто містить відомості, які можуть бути розголошені тільки з дозволу громадянина – власника чи володаря цієї інформації. Такої точки зору також дотримуються й інші науковці [15, с. 149; 16, с. 296; 18, с. 521; 19, с. 139].

Підставою конфіденційного характеру інформації, що міститься в кореспонденції, є конституційне право на недоторканність таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, засноване на загально визнаних принципах і нормах міжнародного права. Збереження в таємниці зазначеної інформації свідчить про наявність у людини права вільно обмінюватися кореспонденцією, ніхто не має права розкривати, ознайомлюватися, а також розголошувати зміст листів, телеграм, посилок, телефонних розмов та іншої кореспонденції. Доступ до вказаної інформації є обмеженим. Спочатку легальний доступ до даної інформації мають тільки особи, які безпосередньо є сторонами цієї кореспонденції. Однак зазначимо, що в окремих випадках згоди особи, яка відправила кореспонденцію, та адресата для використання цієї кореспонденції виявляється недостатньо. Так, законодавець у ч. 2 ст. 306 ЦК України визначає, що коли кореспонденція стосується особистого життя іншої фізичної особи, то для її використання, зокрема шляхом опублікування, потрібна також і її згода. Наприклад, коли у телефонній розмові, яка записувалась на магнітний носій, були висвітлені обставини особистого життя третьої особи, то для оприлюднення цього запису потрібна обов'язкова згода усіх трьох осіб [21, с. 194].

По-третє, право на таємницю кореспонденції має абсолютний характер, тому суб'єктами, які зобов'язані зберігати таємницю кореспонденції, є невизначене коло осіб. Проте спеціальний обов'язок щодо збереження таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції в даний час покладено на операторів поштового зв'язку та операторів і провайдерів телекомунікацій всіх форм власності, які у своїй професійній або службовій діяльності стикаються з матеріальними носіями вказаної інформації.

Так, прийнятий Верховною Радою України 18 листопада 2003 року Закон України «Про телекомунікації» у ч. 1 ст. 34 зобов'язав операторів та провайдерів телекомунікацій забезпечувати «схоронність відомостей щодо споживача, отриманих при укладенні договору, наданих телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо». Крім того, у ч. 3 ст. 34 цього закону передбачено, що «інформація про споживача та про телекомунікаційні послуги, які він отримав, може надаватись у випадках і в порядку, визначених законом. В інших випадках зазначена інформація може поширюватися лише за наявності письмової згоди споживача» [22].

Інший Закон України «Про поштовий зв'язок» від 4 жовтня 2001 року у ст. 6 також передбачає, що «таємниця поштових відправлень, у тому числі листування та іншої письмової кореспонденції, електронних повідомлень, що пересилаються (передаються) засобами зв'язку, гарантується Конституцією та законодавством України. Оператори вживають організаційно-технічних заходів щодо захисту інформації згідно із законодавством України. Виїмка та огляд письмової кореспонденції, вкладень в інших поштових відправленнях, одержання будь-яких довідок щодо них заборонено, крім випадків, визначених законом» [23].

По-четверте, несанкціонований доступ до таємниці кореспонденції спричиняє негативні наслідки для осіб, які беруть участь в ній (як відправників, так і одержувачів інформації). Такі наслідки можуть мати, наприклад, нематеріальний характер та проявлятися у негативних змінах в об'єкті посягання, що поєднані з порушенням тих або інших інтересів учасників суспільних відносин, які охороняються кримінальним законом. У будь-якому разі в результаті порушення таємниці кореспонденції порушується стан захищеності, безпеки суспільних відносин, що охороняються законом про кримінальну відповідальність, порушуються безпечні умови їх функціонування. Проте через особистий характер права на таємницю кореспонденції допустимо, що за згодою осіб, які беруть участь у кореспонденції, конфіденційність таких відомостей може бути легально порушена – в цьому випадку сам факт порушення таємниці кореспонденції не може мати юридичного значення.

По-п'яте, інформація, що становить таємницю кореспонденції, повинна міститися в листуванні, телефонних розмовах, телеграфних або інших повідомленнях осіб. Інакше кажучи, обов'язковою ознакою такої інформації є спосіб її передачі – вона вже була передана чи лише передається будь-якими засобами зв'язку (поштою, телефоном, телеграфом, за допомогою комп'ютера тощо).

Так, під листуванням слід розуміти приватну кореспонденцію, яка передається поштовим зв'язком (листи звичайні, заказні, цінні, поштові перекази, телеграми, інші письмові відправлення, бандеролі тощо) або електронною поштою через комп'ютер. Під телефонними розмовами розуміють розмови між особами, які відбуваються за допомогою будь-якого телефонного зв'язку, що здійснюється засобами провідних чи електромагнітних систем тощо. Телеграфна кореспонденція – це повідомлення, що передаються телеграфом. Інша кореспонденція – це повідомлення громадян, які передаються за допомогою інших, крім описаних вище, засобів зв'язку або через комп'ютер. Наприклад, це можуть бути повідомлення, зроблені по телефаксу, пейджинговим зв'язком, іншими телекомунікаціями тощо [17, с. 423; 19, с. 139].

Зазначимо, що на даний момент не можливо передбачити всі існуючі способи передачі інформації, яка становить таємницю кореспонденції, до того ж, у цьому немає необхідності, оскільки сучасний розвиток науки і техніки сприяє швидкому зростанню та розповсюдженню новітніх технологій передачі інформації на відстані. Тому у рамках нашого дослідження ми обмежилися коротким аналізом лише найбільш розповсюджених способів передачі зазначеної інформації, які безпосередньо зазначені у ч. 1 ст. 163 КК України.

І нарешті, за незаконне порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, передбачена кримінальна відповідальність (ст. 163 КК України).

Проаналізувавши вищенаведені ознаки та ґрунтуючись на загальноправовому понятті таємниці, що було наведено вище, пропонуємо наступне розуміння таємниці кореспонденції як предмета злочину, передбаченого ст. 163 КК України.

Таємниця кореспонденції – це конфіденційна інформація особистого характеру, що вже передана чи лише передається засобами зв'язку або через комп'ютер, незаконне ознайомлення з якою може завдати шкоду інтересам її власника (володаря), внаслідок чого доступ до неї обмежений відповідно до положень законодавства України, і за несанкціоноване порушення конфіденційності якої встановлена кримінальна відповідальність.

Звичайно ж, таке визначення таємниці кореспонденції як предмета злочину, передбаченого ст. 163 КК України, а також загальне визначення таємниці не претендують на абсолютні та беззаперечні. Однак, на нашу думку, вони найбільш повно відображають всі характерні ознаки таємниці взагалі та таємниці кореспонденції зокрема, на даному етапі розвитку українського законодавства.

Вважаємо за необхідне ще раз звернути увагу на те, що обов'язковими ознаками зазначеної інформації як предмета злочину є, по-перше, її характер – вона повинна становити таємницю громадянина, тобто мається на увазі особиста таємниця, оскільки ст. 163 КК України передбачає відповідальність не за будь-яке незаконне використання кореспонденції, а лише за таке, що пов'язане з порушенням її таємниці. По-друге, спосіб передачі такої інформації – вона передана чи лише передається засобами зв'язку або через комп'ютер (наприклад, за допомогою електронної пошти). Таким чином, не можуть бути визнані предметом злочину, передбаченого ст. 163 КК України, відомості та повідомлення, які хоча і містяться у приватній кореспонденції, однак така кореспонденція передається через третіх осіб, зокрема через про-

відника залізничного потягу чи водія автобуса міжміського сполучення або з використанням тварин чи птахів, наприклад поштових голубів, чи в інший спосіб, що не пов'язаний із використанням засобів зв'язку чи комп'ютерів. Також буде відсутній злочин, що розглядається, і при порушенні таємниці кореспонденції, переданої однією особою іншій безпосередньо, через посильного, чи залишеної для іншої особи у певному місці тощо. У даному випадку адресат або той, хто відправляє таку інформацію, усвідомлює, що відомості чи повідомлення можуть піддатися ознайомленню та розголошенню сторонніми людьми. За наявності інших необхідних підстав зазначені діяння, на нашу думку, можуть кваліфікуватися за ст. 182 КК України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тацій В. Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве / В. Я. Тацій. – Х. : Вища школа, Изд-во при ХГУ, – 1988. – 196 с.
2. Трайнин А. Н. Общее учение о составе преступления / А. Н. Трайнин. – М. : Госюриздат, 1957. – 363 с.
3. Загородников Н. И. Советское уголовное право: Общая и Особенная части / Н. И. Загородников. – М. : Юрид. лит., 1975. – 568 с.
4. Панов Н. И. Понятие предмета преступления по советскому уголовному праву / Н. И. Панов // Проблемы правоведения. Республиканский межведомственный научный сборник. – 1984. – Вып. 45. – С. 68-72.
5. Радутний О. Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю (аналіз складів злочину) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / О. Е. Радутний. – Х., 2002. – 21 с.
6. Лащук Є. В. Предмет злочину в кримінальному праві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Є. В. Лащук. – К., – 2005. – 20 с.
7. Орлов С. О. Комп'ютерна інформація як предмет злочину / С. О. Орлов // Право і безпека. – 2005. – Т. 4. – № 1. – С. 81-85.
8. Анчукова М. В. Поняття таємниці у Кримінальному кодексі України та її види / М. В. Анчукова // Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – 2007. – Вып. 38. – С. 582-587.
9. Горпинюк О. П. Інформація як предмет складів злочинів, що посягають на приватність [Електронний ресурс] / О. П. Горпинюк //

- Форум права. – 2010. – № 4. – С. 229–234. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10goppnp.pdf>.
10. Самойлова О. С. Конфіденційна інформація, що є власністю держави, як предмет злочину / О. С. Самойлова // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2004 – Вип. 27. – С. 185–188.
  11. Про інформацію : Закон України № 2657-ХІІ від 02 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
  12. Красавчикова Л. О. Личная жизнь граждан под охраной закона / Л. О. Красавчикова. – М. : Юрид. лит., 1983. – 160 с.
  13. Смолькова И. В. Проблемы охраняемой законом тайны в уголовном процессе : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.08 / Ираида Вячеславовна Смолькова. – М., 1999. – 404 с.
  14. Мазуров В. А. Тайна: государственная, коммерческая, банковская, частной жизни. Уголовно-правовая защита : учебное пособие / В. А. Мазуров. – М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2003. – 156 с.
  15. Устименко Н. В. Тайны личной жизни человека и их гражданско-правовая охрана : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Наталья Васильевна Устименко. Х., 2001. – 204 с.
  16. Лихова С. Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України) : монографія / С. Я. Лихова. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – 573 с.
  17. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – [6-те вид., перероб. та доп.]. – К. : Юридична думка, 2009. – 1236 с.
  18. Анчукова М. В. Кримінально-правова охорона таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер (ст. 163 КК України) / М. В. Анчукова // Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – 2008. – Вип. 42. – С. 519–526.
  19. Кримінальне право України. (Особлива частина) : підручник / [А. В. Байлов, О. А. Васильєв, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. О. М. Литвинова ; наук. ред. серії О. М. Бандурка. – Х. : Вид-во ХНУВС, 2011. – 572 с.
  20. Петрухин И. Л. Личные тайны (человек и власть) / И. Л. Петрухин. – М. : Институт государства и права Российской Академии наук, 1998. – 232 с.
  21. Цивільний кодекс України : науковий-практичний коментар / за заг. ред. Є. О. Харитоновна, О. І. Харитонової, Н. Ю. Голубевої. – К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 740 с.

22. Про телекомунікації : Закон України № 1280-IV від 18 листопада 2003 р. // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 12. – Ст. 155.
23. Про поштовий зв'язок : Закон України № 2759-III від 4 жовтня 2001 р. // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 6. – Ст. 39.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2015.

Дмитрий Юриевич Кондратов,

кандидат юридических наук, доцент

*(Харьковский национальный университет внутренних дел,
Харьков, Украина)*

ТАЙНА КОРРЕСПОНДЕНЦИИ КАК ПРЕДМЕТ ПРЕСТУПЛЕНИЯ, ПРЕДУСМОТРЕННОГО СТАТЬЕЙ 163 УГОЛОВНОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ

В статье рассмотрены основные теоретические позиции по вопросу о предмете преступления, выделены основные признаки тайны и представлено ее общеправовое определение. Автор анализирует основные характеристики тайны корреспонденции и предлагает понимание данного вида тайны в качестве предмета преступления, предусмотренного ст. 163 УК Украины.

Ключевые слова: предмет преступления, конфиденциальная информация, тайна, личная тайна, тайна корреспонденции.

Dmytro Yu. Kondratov,

candidate of law science, assistant professor

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

CORRESPONDENCE SECRECY AS THE CRIME OBJECT UNDER THE ART. 163 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

Problem's setting. *Studying the crime object assists to a deeper and correct elucidation of the essence of the crime object, its specificity. Many of the criminal and legal norms are designed in such a way that their object of criminal and legal protection is not called. In such cases, the reference to the crime object assists its ascertainment.*

Although there was usually paid enough attention to studying the crime object within the science of criminal law, however, this problem is considered as one of the most controversial and insufficiently explored.

Analysis of recent studies. *Most of scholars both in the Soviet period and today like O.M. Trainin, M.I. Zahorodnikov, M.I. Panov and others believe that the crime object is any things of the material world with certain properties, when the law on criminal liability links the presence of crime features in a person's specific actions. However, the recent studies of M.V. Anchukova, O.P. Horpyniuk, O.E. Radutnyi, Ye.V. Lashchuk, S.O. Orlov, O.S. SamoiloVA and other researchers*

show the tendency to expand the definition of the object due to the emersion of new independent features within corpus delicti, namely electric and thermal energy, information, etc.

Objective of the research. The article's objective is an attempt to distinguish the main characteristics of the correspondence secrecy and to offer comprehension of this type of secret as the crime object under the Art. 163 of the Criminal Code of Ukraine.

The main part. The author believes that information making the correspondence secrecy should be of personal character. The information that is the object of correspondence secrecy is confidential, so it contains information that may be disclosed only with the permission of a citizen – the owner or holder of this information. The right to correspondence secrecy is absolute, so the subjects who are to keep the correspondence secrecy are indefinite number of persons. Unauthorized access to correspondence secrecy causes negative consequences for persons who are involved in it. Obligatory feature of information that composes the correspondence secrecy is the way of its transfer – it has been already transferred or is just being transmitted by any mean of communication (E-mail, telephone, telegraph, using a computer, etc.). There is criminal liability (the Art. 163 of the Criminal Code of Ukraine) for illegal violation of the correspondence secrecy, telephone conversations, telegraph and other correspondence that is transmitted by the means of communication or computer.

Conclusions. Having analyzed the above mentioned features and basing on the common law definition of the secrecy, the following understanding of correspondence secrecy as the crime object under the Art. 163 of the Criminal Code of Ukraine is offered.

Correspondence secrecy is confidential personal information that has been already transferred or is just being transferred by means of communication or through the computer, unlawful acknowledgement of which may harm the interests of the owner (holder), as a result the access to it is limited in accordance with the legislation of Ukraine and there is criminal liability for unauthorized violation of confidence.

Key words: crime object, confidential information, secret, personal secret, secrecy of correspondence.

